

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна
Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки історія 6.020302

(шифр і назва напряму підготовки)

для спеціальності археологія - 07.00.04

(шифр і назва спеціальності(тей))

факультет історичний

(назва факультету)

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

Харків – 2012

Етнологія. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів за напрямком історія, спеціальністю історія

Розробник Скирда Валерій Володимирович, канд. іст. наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні наради історіографії,джерелознавства та археології

Протокол № _____ від « _____ » _____ р.

Завідувач наради історіографії,джерелознавства та археології

(підпис)

Посохов С.І.

Схвалено методичною комісією історичного факультету

Протокол № _____ від « _____ » _____ р.

Голова _____ Тумаков О.І.

(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Етнологія» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) історія та археологія

спеціалізації історія та археологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: надати студентам необхідний науковий матеріал для розуміння понять про етноси, їх спільноти, етногенетичні процеси та походження культурно – побутової специфіки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- розкрити зміст етнології, як науки, показати процес її становлення та особливості
- ознайомити студентів з новими етнологічними школами та теоретичними напрямками
- розв'язати основні теорії етносу
- провести етнографічний огляд народів світу та навчити студентів самостійно визначити культурно – побутову специфіку етносів з поясненням механізмів її походження.

1.3. Кількість кредитів: 4

1.4. Загальна кількість годин: 148

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	2-й
Лекції	
64 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
-	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
84 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ НАУКИ

Тема 1. Етнологія як наука

Зміст. Предмет та завдання етнології. Джерела (письмові, усні, археологічні, математичні, лінгвістичні і т.д.) та методи етнології (загальні практичні та теоретичні методи, польовий метод і т.д.). Зв'язок етнології з іншими науками (з соціологією, культурологією, археологією, лінгвістикою і т.д.)

Тема 2. Історія науки

Зміст. Виникнення та історія накопичення етнографічних знань та складання етнологічних шкіл. Еволюційний напрямок (Л.Г.Морган, Е.Тейлор, М.Ковалевський). Дифузійонізм в етнології (Ф.Гребнер, В.Шмідт). Соціологічна школа. Структурно – функціональний напрямок (Б.К. Маліновський, А.-Р.Радийфф-Браун). Етнопсихологічна школа та історична етнологія у США (Боас, А.Кардінер, Р.Бенедикт). Структуралізм та неоеволюціонізм в етнології. Релятивізм та постмодерністські концепції. Етнологія та сучасні засоби комунікацій.

Тема 3. Поняття етносу. Етнос та його складові

Зміст. Терміни «етнос» та «етнічний». Основні теорії етносу (пасіонарна, дуалістична, інформативна, структурна). Структура етносу. Основні риси етнічності.

Тема 4. Етнічна ідентичність та менталітет

Зміст. Етнокультурна ідентифікація та стереотипізація. Етнічні стереотипи та етнічний образ. Поняття та структура менталітету. Менталітет та картини світу. Національний характер. Етнічна психологія.

Тема 5. Етногенез та антропогенез

Зміст. Етногенез та його основні фактори. Поняття субстрату та суперстрату. Процеси міграцій Автохтонний розвиток антропогенез та складання етносів. Концепція антропогенезу М.Л. Гумільова. Расизм та його наслідки.

Тема 6. Етнос і культура

Зміст. Культура та її етнічні функції. Етнічна культура. Сучасна світова культура та етнічні культури. Традиційне мислення та культура.

Тема 7. Міжетнічні взаємовідносини

Зміст. Етнічні контакти та їх наслідки (консолідації, торгово-економічні, військові, культурний обмін та ін.) Теорії етнокультурної взаємодії. Етнічні процеси в сучасному світі. Специфіка етнічних конфліктів. Типологія етнічних конфліктів. Форми та засоби регулювання етнічних конфліктів.

Тема 8. Традиційні (архаїчні) культури

Зміст. Поняття «традиційної» («архаїчної») культури. Основні риси традиційної культури. Звичай та ритуали в традиційній культурі. Проблеми модернізації традиційних суспільств.

Тема 9. Класифікації народів світу

Зміст. Географічний принцип. Антропологічний принцип. Лінгвістичний підхід до класифікації етносів та його генеалогічний принцип. Класифікація за господарчо-культурними принципами. Релігійний підхід до класифікації етносів.

Розділ 2. ЕТНОГРАФІЯ НАРОДІВ СВІТУ

Тема 1. Народи Австралії та Океанії

Зміст. Походження етносів регіону. Особливості господарства, суспільного устрою, побуту, матеріальної та духовної культури аборигенів Австралії, Тасманії, Меланезії, Полінезії, та Мікронезії. Сучасний стан культури та етнічна доля місцевого населення.

Тема 2. Народи Південної Азії

Зміст. Характерні риси господарства, побуту та матеріальної культури народів Індії, Пакистану та Шрі-Ланки. Культура острівних народів (андаманці, веди та ін.). Кастовий устрій у Індії. Індуїзм та буддизм.

Тема 3. Народи Південно-Східної Азії

Зміст. Південно-Східна Азія – класична країна рисосіяння. Етнографічна характеристика народів Індокитаю, Індонезії та Філіппін. Основні конфесії народів ПСА та їх вплив на розвиток культури і соціально-політичних питань. Народи Південної Азії.

Тема 4. Народи Східної Азії

Зміст. Етнографічна характеристика китайців, японців та корейців. Господарство, матеріальна та духовна культура східно-азійських народів. Конфуціанство, даосизм, сентуїзм та інші релігійні уявлення народів регіону.

Тема 5. Народи Північної Африки

Зміст. Етнолінгвістична характеристика. Культура арабів Єгипту. Етнографічна характеристика берберів та туарегів. Сучасні етнополітичні конфлікти у країнах Єгипту та Магрибу.

Тема 6. Народи Західної тропічної, Східної та Північно-східної Африки

Зміст. Лінгвістична та антропологічна класифікація. Культура народів Західної тропічної Африки (XVI – XX ст.). Масаї. Ефіопи та самалійці. Проблема міжетнічних конфліктів у Південно-Східній Африці.

Тема 7. Народи Центральної та Південної Африки

Зміст. Антропологічна та лінгвістична класифікації. Бантумовні народи регіону. Культура пігмеїв. Зулуси та особливості їх культури. Етнографічна характеристика бушменів та готтентотів. Сучасний стан етнополітичних комунікацій в країнах Південно-Африканської республіці.

Тема 8. Народи Центральної та Західної Європи

Зміст. Лінгвістична характеристика народів регіону. Етнографічна характеристика народів романської, германської та кельтської груп індоєвропейської сім'ї. Фінно-угорські народи Західної Європи. Етнографія греків та албанців. Етнографічна характеристика західних та південних слов'ян.

Тема 9. Народи Північної, Південної та Південно-Східної Європи

Зміст. Лінгвістична характеристика народів регіону. Етнографія скандинавських народів. Середземноморські народи Європи. Етнографічна характеристика румун та молдаван.

Тема 10. Народи Північної Америки

Зміст. Природа та історія заселення Північної Америки. Приморські мисливці та рибалки арктичної зони. Рибалки та мисливці північно-західного узбережжя. Землеробці східної та південно-східної частини Північної Америки. Мисливці північної смуги Канади. Індіанці прерій та каліфорнійські індіанці. Андіанці півдні та південно-західної Північної Америки.

Тема 11. Давні цивілізації Східної та Мезоамерики

Зміст. Цивілізація майя. Ацтекська імперія. Держава інків.

Тема 12. Етнографія народів Південної Америки

Зміст. Племена тропічних лісів та саван Південної Америки. Племена збирачів та мисливців східної Бразилії. Індіанці області Чако. Індіанці районів Пампи та Патагонії. Араукани. Племена Вогненої Землі.

Тема 13. Етнографічна характеристика сучасних північноамериканських та латиноамериканських націй

Зміст. Корінне населення Америки та складання сучасного етнічного складу у Північній Америці. Особливості культури та побуту населення США та Канади. Сучасні латиноамериканські нації. Положення індіанців та афроамериканських груп населення.

Тема 14. Етнографія українського народу

Зміст. Етнічний склад України. Походження українського народу. Етнографічне районування України. Традиційне господарство, матеріальна культура та побут. Духовна культура. Звичаї та обряди українського народу.

Тема 15. Неслов'янські народи СНД

Зміст. Етнічний склад та лінгвістична класифікація. Особливості традиційного господарства, культури та побуту росіян, білорусів, молдован, народів Кавказу і Центральної (Середньої) Азії, народів Прибалтики. Основні історико-етнографічні області Російської Федерації. Сучасні етнічні процеси.

Тема 16. «Мандрівні» народи світу

Зміст. Антропологічна та лінгвістична характеристика циган, курдів. Проблеми міжетнічних відносин між мандрівними та корінними народами.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Теорія та історія науки													
Тема 1. Етнологія як наука	6	2				4							
Тема 2. Історія науки	8	4				4							
Тема 3. Поняття етносу. Етнос та його складові	4	2				2							
Тема 4. Етнічна ідентичність та менталітет	6	2				4							
Тема 5. Етногенез та антропогенез	4	2				2							
Тема 6. Етнос і культура	8	4				4							
Тема 7. Міжетнічні взаємовідносини	4	2				2							
Тема 8. Традиційні (архаїчні) культури	6	4				2							
Тема 9. Класифікації народів світу	4	2				2							
Разом за розділом 1	42	24				18							
Розділ 2. Етнографія народів світу													

Тема 1. Народи Австралії та Океанії	8	4			4					
Тема 2. Народи Південної Азії	6	2			4					
Тема 3. Народи Південно-Східної Азії	6	2			4					
Тема 4. Народи Східної Азії	8	4			4					
Тема 5. Народи Північної Африки	6	2			4					
Тема 6. Народи Західної тропічної, Східної та Північно-східної Африки	8	4			4					
Тема 7. Народи Центральної та Південної Африки	4	2			2					
Тема 8. Народи Центральної та Західної Європи	4	2			2					
Тема 9. Народи Північної, Південної та Південно-Східної Європи	6	2			4					
Тема 10. Народи Північної Америки	4	2			2					
Тема 11. Давні цивілізації Східної та Мезоамериики	6	2			4					
Тема 12. Етнографія народів Південної Америки	6	2			4					
Тема 13. Етнографічна характеристика сучасних північноамериканських та латиноамериканських націй	6	2			4					
Тема 14. Етнографія українського народу	8	2			6					
Тема 15. Неслов'янські народи СНД	6	2			4					
Тема 16. «Мандрівні» народи світу	8	4								
Разом за розділом 2	106	40			66					
<i>Усього годин</i>	148	64			84					

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Звичаї та ритуали в традиційній культурі	
2	Риси національного характеру мешканців США та Бразилії	
3	Менталітет японців	
4	Релігійні вірування малих народів Індії	
5	Етнографічна характеристика народів кельтської групи	
6	Лінгвістична характеристика народів Європи	
7	Етнографічна характеристика народів Прибалтики	
8	Народи Північного Кавказу	
9	Народи Далекого Сходу	
10	Разом	

6. Індивідуальні завдання

Історія становлення етнології як науки.

Українська етнологія у XVII – поч. XX ст.

Історія діяльності Харківського історико-філологічного товариства.

Походження аборигенів Австралії.

Культура Майя.

Культура Ацтеків.

Культура Інків.

Український національний одяг.

7. Методи контролю

Дві модульні контрольні роботи та іспит

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю в формі заліку без виконання залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Сума
Розділ 1		Розділ 2					
T1	T2	T3	T4	T5			100

T1, T2 ... – теми розділів.

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		

T1	T2	T3	T4					100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література Основна література

- Садохин А.П. Этнология. – М., 2001.
 Этнология / Под.ред. Г.Е. Маркова и В.В.Пименова. – М., 1994.
 Бромлей Р.В. Очерки теории этноса. – М., 1984.
 Итс Р.Ф. Введение в этнологию. – Л., 1991.
 Етнографія України. – Львів, 1994.
 Этнические и этносоциальные категории. – М., 1995.
 Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. народы, расы, культуры. – М., 1984.
 Степико М. Буття етносу. – К., 1998.
 Грищенко В. Людина і культура. – К., 2000.
 Хоменко В.Я. Українська і світова культура. – К., 2002.
 Основы этнологии: учебное пособие. – М., 2007.
 Преображенский П.Ф. Курс этнологии. – М., 2005.
 Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: підручник для ВУЗів. – К., 2006.
 Тиводар М.П. Етнологія: навчальний посібник. – Львів, 2004.
 Федорович Ю.М. Етнологія. – К., 2006.

Допоміжна література

- Етнографія. – М., 1982.
 Сводэтнографических понятий и этносов. Т.1-2. – М., 1986.
 Бромлей Р.В. Этнос и этнография. – М., 1974.
 Гумилев Л.Н. География этноса в исторический период. – Л., 1990.
 Сміт Є. Національна ідентичність. – К., 1994.
 Чеснов Я. Этнический образ. Этносоциальные функции культуры. – М., 1991.
 Страны и народы. Этнографический обзор. – М., 1981-1989.
 Культура и быт народов зарубежной Европы. – М., 1967.
 Наум В.И. Украинцы. – К., 1980.
 Весь мир: расы, народы, нации и народности. Энциклопедический справочник. – Минск, 2000.
 Глазами этнографов. – М., 1982.
 Народы мира: справочник. – М., 1988.
 Оксфордская иллюстративная энциклопедия. Народы и культуры. – М., 2000. – Т.7.
 Свод этнографических понятий. – М., 1988.
 Токарев С.А. История зарубежной этнографии. – М., 1978.
 Токарев С.А. У истоков этнографии. – М., 1982.
 Бромлей Ю.В. Очерки теории этноса. – М., 1983.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення